

Motion till riksdagen

1988/89:U418

av Ingela Mårtensson m fl (fp)

Provstopp

1963 kom Sovjet, England och USA överens, efter många års förhandlingar, om ett partiellt förbud mot kärnprov i atmosfären, yttre rymden och under vatten, men inte förbud mot prov under jorden. Ingrid Segerstedt Wiberg beskriver denna händelse i "Provstopp Nu!" (Fredsårsdelegationens skriftserie) på följande sätt: "För att lugna opinionen sade sig parterna vilja "söka uppnå upphörandet med alla provsprängningar för alltid" och "fortsätta förhandlingarna för att nå detta mål".

Inte bara allmänheten lurades utan också FN-delegater, som ivrigt arbetat för provstopp. "Det var en ödesdiger sakernas vändning men den upplevdes endast så småningom som ett häftigt uppvaknande av mig i min egenskap av deltagande observatör. Vi var så duperade av förhoppningar, att vi entusiastiskt hälsade den överenskommelsen som ytterst betydelsefull. Vi tog för givet, som man sade oss, att det var första steget mot ett upphörande med alla prov" skrev Alva Myrdal i "Spelet om nedrustningen."

Detta hände för 25 år sedan och fortfarande hoppas och väntar världen på ett totalt provstopp. Nedrustningskonferensen i Genève (CD) har sedan många år tillbaka totalt provstopp stående på sin dagordning, men försöken att nå en överenskommelse har hittills varit fruktlösa. Sverige har lagt fram flera förslag till avtal, senast 1983.

Det brådskar att få fram ett totalt provstopp. Ett sådant stopp skulle vara ett steg på väg mot att avskaffa kärnvapen. Det skulle innebära ett stopp för utveckling av nya och mer sofistikerade kärnvapen. Dessutom skulle det förhindra spridningen av kärnvapen till ytterligare stater. Sist men inte minst skulle det minska strålningsriskerna, som de människor som bor i provsprängningsområdena utsatts för i årtal.

Icke-spridningsavtalet beträffande kärnvapen går ut 1995. Det gör också att det är desto angelägnare att ett totalt provstopp snarast kommer till stånd. En uppföljning av icke-spridningsavtalet skall göras nästa år och därför vore det en klar fördel om man flyttat fram positionerna något sedan 1963.

I FN kommer med all sannolikhet en tilläggskonferens till det partiella provstoppsavtalet att hållas under 1989. Sverige har tidigare röstat emot konferensen med hänvisning till att ett avtal om fullständigt provstopp endast kan förhandlas fram i CD, där alla kärnvapenstaterna finns med och att målet – ett fullständigt provstopp – inte förloras ur sikte till förmån för partiella uppgörelser. Förhandlingarna i CD har dock tyvärr inte kunnat visa på riktigheten i det påstående.

Det är viktigt att i alla tänkbara sammanhang utöva politiskt tryck på kärnvapenstaterna att upphöra med sina provsprängningar.

Därför är det angeläget att Sverige i en eventuellt kommande provstoppskonferens aktivt verkar för att målet om totalt provstopp nås.

Frankrike har på ett hänsynslöst sätt utnyttjat sina kolonier i Stilla havet för provsprängningar av kärnvapen. Sverige måste på ett kraftfullt sätt protestera mot detta förhållande. Sveriges agerande i FN hösten 1987 när det gällde frågan om Nya Kaledoniens avkolonisering har tolkats som ett stöd för Frankrikes kärnvapenpolitik. Därför är det angeläget att Sverige klart tar avstånd från provsprängningarna i Stilla Havet.

Det är väsentligt att Sverige aktivt verkar för en avkolonisering i Stilla Havet inte minst med tanke på de kärnvapenprov som utförs i Franska Polynesien. En avkolonisering av t ex Nya Kaledonien skulle ha betydelse även för de övriga koloniernas framtid. Det kan betyda ett hot mot de franska provsprängningarna, och därför är de också starka motståndare till en avkolonisering. Det är knappast troligt att Frankrike skulle vilja spränga kärnvapen i Frankrike. Det är en cynisk politik fransmännen för gentemot de folk som bor i Polynesien och dess omgivning.

Även kringliggande stater oroar sig för vilken påverkan sprängningarna har för befolkningens hälsa. Fransmännen påstår att proven inte medför några hälsorisker. Trots det har man inte tillåtit att det görs vetenskapliga studier av provens inverkan på människor och natur. En oberoende grupp besökte Mururoa-atollen under några dagar 1983 och kunde då trots att ingen var sakkunnig, fastställa att proven inte hade någon inverkan. Det är nödvändigt att vetenskapliga studier görs om kärnvapenprovets effekter på människa och miljö.

Sverige har i FN föreslagit att en ny kärnvapenstudie skall genomföras. Nästan alla stater biföll resolutionen, när den behandlades av generalförsamlingen hösten 1988. USA röstade dock emot och ett antal västländer avstod. I studien skall också granskas de medicinska och miljömässiga effekterna av provsprängningarna. Det är ett mycket fint initiativ som Sverige har tagit. Nu gäller det att se till att hälsoriskerna inte minst i Stilla Havet men också i andra provområden verkligen blir vetenskapligt belysta. Den svenska regeringen kraftfullt verka för att detta krav följs upp.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tilläggskonferensen beträffande provstopp,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Frankrikes provsprängningar av kärnvapen i franska Polynesien.

Stockholm den 25 januari 1989

Ingela Mårtensson (fp)

Charlotte Branting (fp)

Barbro Sandberg (fp)